

Kolosi Tere **Poolnonj Kolosi yonoo Tere ano.** **Jen-asa-asari**

Kolosi ii Eisia prowinswaa taonja monj. Ii Efesus sitiwaa weenj koukoutanonj baagenj eja. Poolnonj Kolosi kambanj mongenj mende kenoto, Eisiawaa siti somata Efesus kanonj gbani karonj Buɗa gawonj menj Kolosi yonoojonj kaanjiadeenj ma-jakaka moma laligoro. Kanagenj Kolosi tosonianj uugia meleengi (1.7; Apo 19.10). Poolnonj Room sitiwaa kapuare mirinonj raro nenjata Epafiras iinonj Kolosi uumeleenj tuumbaa buju qaaya menj iwaanonj karo. (1.7-8) Sundugia tosaanja ii awaa koloogito, Kolosi kanonj boi takapolakaya kaanjiadeenj laligogi.

Boi yonononj ejemba kokaenj kuma soonj onjoma laligogi: “Uumeleenj kanageso onononj Anutu waeya mewombaa kana qaa kania kania ii saanonj otaawu. Onononj saanonj uugia menj kamaanj selegia qenj siimbobolo mobu.” (2.16, 20-21, 23) Toroqenj kokaenj jenj kotonj ononj, “Momaalariyawo onononj mono siminj kuma gajoba waegia menj laligowu.” (2.18) Jiisas kaanagadeenj menj kamaanj munj kokaenj jegi, “Ii Anutuwaa Meria qaagoto, gajoba wanja monj.” Kaenj jenj kokaenj toroqegi, “Nonoo qaanana otaawuti, iyonononj mono momo aasangoya qaita monj mokoloowuya.”

Kawaajonj Poolnonj Tere koi onj Kolosi uumeleenj tuunj kokaenj kuma onono, “Iwoi

kuuya mono Jiisaswaa baatanon ero iinon Anutu hona toon koloon (1.15-17) uumeleen tuun ananaa Wanjanaga laligoja.” (1.18) Torogon qaa kokaen qendeema onono, “Kraist Jiisas moma laarigi iinon Anutuwaa momo ano momakooto aasangoya saanon qendeema onombaa. Anutuwaa momoya ii momo tosia kuuya uugun qaita mon kolooja.” (2.2-3, 9-10) Poolnon kaanagadeen uumeleen ejemba laaligogiaa jenkooto qaa tosaan onono ano Kolosi keno. (3.1–4.1)

Buk kokawaa bakaya wana 4 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-8

Kraistwaa laaligoya ano gawona 1.9–2.19

Kraistwo laaligo gbilia 2.20–4.6

Terewaa qaa kota wana 4.7-18

¹ Anutunon Pool nii wasin nono jetaa so Kraist Jiisaswaa aposol koloojen. Uumeleen alanana Timoti iinon niwo rajo.

² Oo uumeleen alaurunana soraaya Kolosi taanon laligon Kraistwo qokotaagi momalaa-rigianon mende sologoro zen nanjuti, niinon onowo qaa amin mobombaajon tere koi oojen. Anutu Manjananon mono kalenmorian onono luaenon laligowu.

Onoojon Anutu mepeseen qama koolinkejon.

³⁻⁴ Ono Kraist Jiisas pondan moma laarin ejemba soraaya kuuya uu wombogianon jopagon onomakejuti, iikawaa buju qaaya jegi monin. Kawaaajon onoojon qama koolinkejoni, iikanon mono kamban so Anutu, Ponana Jiisas Kraistwaa Mana mepeseenkejon. ⁵ Oligaa

Buɔawaa qaa oɔnanon wala oɔnoonon karo jegi jejeromonromonanaa kania moma moma asaridaborogi. Moma asarin Anutunon oɔoojon iwoi ano Siwe gomanon ozon esuɔnon eji, oɔo ii buɔa qeɔ aowombaajon mamboma jejeromonromon amakeju. Jejeromonromon kanon nemuɔ koma oɔono afaaɔgon Anutu moma laarin uugianon jopagon aon laligojuti, mono iikawaajon mepeseɔ muɔkejon.

⁶ Oligaa Buɔa qaa iikanon seiɔ gomaɔa gomaɔa sokoma hoɔawo koloon somariinkeja. Kawaa so oɔnoonon karo oɔo Anutu waa kalenmoriaɔa kania hoɔa ii moma moma asarigi. Ii waladeɔn moma asarigiti, weɔn iikanonadeɔn kanain oɔoo batugianon kaanjadeɔn hoɔawo koloon kotuegon oɔomakeja. ⁷ *Wombo neɔanana Epafras iinon Kolosi oɔoojon Oligaa Buɔa ii kuma oɔono mogi. Epafras iinon nonoo kitinana nama Kraistwaa gawoɔa pondan kaparan koma meɔkeja. ⁸ Uɔa Toroyanon sololoon oɔono jopagon aonkejuti, Epafrasnon oɔoo kaniagia kaen iima ninijoro monin.

⁹ Kawaaajon buju qaa ii monin, nononon kaanagadeɔn kamban iikanonadeɔn kanain oɔoojon Anutu qama koolin laligon koujon. Oɔnonon Anutu waa uusiɔna moma yagogi momo iikanon uugia saa qewaatiwaaajon welema muɔkejon. Iikanon saa qeɔ oɔono Uɔa Toroyanon mono sololoon momo oɔomakebaa. Iikaɔna kanon mono saanon Anutu waa siɔna kuuya dindinagadeɔn moma koton laligowuya.

* **1:7:** Kol 4.12; Flm 23

¹⁰ Onjoon kokaen qama koolinkejon: Momakooto kanon nemun koma onono saanon laaligogia Pombaa jaanon sokombaatiwaa so laligowu. Uusiina ejiwaa so nanamemengia kuuya ama men laligowu. Kaen saanon gawon awaa kania kania pondan megi kawaa hona koloonkeba. Momakootogia kaen koma gbiligi saanon kotiinkebu ano Anutuwaa kania toroqen moma sororogon laligowu.

¹¹ Anutuwaa ku-usuna ii akadamuyawo. Iikawaa so iyanaa esunmumuya kuuya togon onono turun men kotiin onomakebaatiwaajon qama koolinkejon. Anutunon kaen men kotiin onono saanon kotiin kaban so kaparan koma uubonjonon nama lombo moma mokosingon aisoon laligowu. ¹² Aisoon laligon Mangiaa dangisen jen laligowutiwaajon qama koolinkejon. Mannananon alauruta soraaya ananaajon iwoi oyamboyanawo arengon ano asamararanaa uutanon eja. Iinon onjo kaanagadeen men letoma onono iwoi oyamboyanawo ii buja qen aowutiwaa so kolooju.

¹³ Pangamanon galeen koma nononoti, Mannananon iikanona metogon nunuama kan wombo Meriaa bentoton uutanon nonoma nonono. ¹⁴ *Meria iinon downenana men singisongonana songbama mesaowaatiwaajon momakeja. Kawaaajon dangisen jen munkejon. Qaa ii onanon.

Kraistnon iwoi kuuyaa kania ano wanja kolooja.

* **1:14:** Ef 1.7

15 Kraistnoŋ Anutu mende ii-iita iwaa unjaunaya kolooja. Monowaa monoyanoŋ laaligo kuuya mende kolooro Kraistnoŋ mono waladeeŋ Maŋawo eja waŋ kolooŋ laligoro. Kaen laligoŋ Maŋa Anutu ilaan muro ilawoila kuuya mokolooŋ oŋoni koloogi.

16 Merianoŋ Anutu ilaan muro ilawoila kuuya mokolooŋ oŋoni. Iwoi tosaana Siwe gomambaa jakeya jakeya kanon egi mende injiimakejoni ano iwoi tosaana namonoŋ egi injiimakejoni, ii Kraistnoŋ jero letoŋgi. Iwoi kuuya ii galen koma oŋombutiwaajon unja kawali (ome) galena galena mokolooŋ oŋono Siwe namo batugaranoŋ jinjarongoŋianoŋ nama jenkootogia amakeju. Yoŋoo newogianoŋ poŋ qerewena jawingia uuta ano kamakamaata ii kuun oŋono jakegianoŋ ku-usuŋgiawo nama tosaana poŋ kaana galen koma oŋomakeju. Merianoŋ iwoi kuuya koloowaatiwaa bemunjaleya koloorota Anutunoŋ unja (ome) mokolooŋ oŋonoti, ii Kraist mepeseegi akadamuyawo kolooŋkebaatiwaajon kuun oŋonota raju.

17 Kraistnoŋ waladeeŋ laligorogo ilawoila kuuya ii iwaa gematanoŋ koloogi. Iinoŋ mono iwoi kuuya mindirin nemun koma oŋono metulanjoŋ iwaanon riin rindanoŋ nanju. 18 *Kraistnoŋ bemunjalenana kolooja. Ilawoila kuuya anana horon nonoma waŋnana kolooŋ laligowaatiwaajon koomunonga waaro. Komugiti, iyoŋoo batugianoŋga iinoŋ wala jota men gbilin waaro. Kaen jotamemenana mutuya kolooro anana kanageso

* 1:18: Ef 1.22-23

walagaa zioz gbilia kolooŋ nanjoŋ. Kawaajoŋ uuwaa, sele busuwaa, iwoi kuuyaa waŋnana kolooro uumeleen kanageso anana iwaa sele busuya kuuya koloojoŋ.

¹⁹ Anutunoŋ Meria aŋaa so korondoŋ kineŋ laligowaatiwaajoŋ modabororo sokono. Kawaajoŋ iyaŋaa momoya ano akadamu iwoiya kuuya ii korebore Kraistwo qokotaan nanjiwaajoŋ keraqeeanŋo moma laligoja. ²⁰ *Ilawoila kuuya namonoŋ ano sombinonŋ Anutuwo kazi amakejuti, ii Anutunoŋ kuuya tawagia meŋ unuano iyaŋawo qokotaan uumotoonŋo ambutiwaajoŋ moma kokaen jeŋ tegoro sokono, “Mono neenaa Meranaga wasiwe kemeŋ maripoononŋ komunŋ saya maama luae nemuŋ kono koloowaa.”

²¹ Ono kaanagadeenŋ wala nanamemengia bologa erotiwaajoŋ ama uugianonŋ Anutuwo uumotoonŋo mende ama kere moma muŋ sigensigenŋ laligogi. ²² Wala kaenŋ laligogito, kambaŋ kokaamba Anutunoŋ aŋawo uumotoonŋo ama nambutiwaajoŋ Meria wasiro balonŋ sele busuwo komunŋ koma konjoratinŋ onono. Kaenŋ nanŋi qewomewolongia songbano laligogi unuama iyaŋaa jaanonŋ soraaya koposogiaa qaaya qaa onono keubutiwaajoŋ mamboma jejeromonŋromonŋ amakeju.

²³ Jejeromonŋromonŋ amakejuto, laligonŋ waŋsanwaŋsanŋ qeŋ kamaanŋ unuwabotiwaajoŋ mono Kraist pondanŋ moma laarinŋ nambu. Anutunoŋ Oligaa Bunaya iikanonŋ tando kuuroti, onŋ iikawaa qaaya mogi. Uugianonŋ iikanonŋ

* **1:20:** Ef 2.16

nanḡon rindanḡon nama kotiin laligowuti een, mono oyanboyan koloowu. Nono Oligaa Bunaya ii jen seinḡejon. Anutunon ejemba mokolon onono Siwe baatanon laligon kenjuti, iyonoo batugianon ii liligon jen asarin laligojon. Pool niinon kaanagadeen Oligaa Bunawaa gawonḡa ii menḡ laligojen. Kianḡ.

Poolnonḡ zioz tuumbaa gawonḡ nomaenḡ menḡ laligoro?

²⁴ Kraistwaa sele busuya kuuya ii uumeleen kanageso anono koloojon. Kraistnon ananaajon ama konajilinḡ moro kitia enḡ uumeleen kanageso qanananon umakeja. Niinon Kraistwaa sele busuya ilaanḡ onomambaajon ama sele busunanon konajilinḡ kitia ii menḡ moma laligonḡejen. Kaenḡ koloonḡ nono onoojon ama siimbobolo moma laligoweti, iikawaajon kambaḡ kokaamba aisoḡḡejen.

²⁵ Anutunonḡ kuunḡ nono uumeleen kanagesoya kanagesoya welenḡ qenḡ onoma gawonḡ menḡ laligojen. Anutunonḡ kalenḡmorianḡa ejemba mendeema nonomambaa arenḡa anoti, iikawaa so Bunḡa qaaya jenḡ seidaboromanḡatiwaaajon jero. Onononḡ qeanḡonḡ kotiiwutiwaa gawonḡ ii nono. ²⁶ Anutunonḡ Bunḡa qaa ii monowaa monoyanḡḡa mesanḡoro ejemba qenḡ seinḡ ama komugi gbiliurugia waama kaanagadeenḡ komugi kaandeenḡ kaanḡ ama laligonḡ kouma tompinḡ laligogi. Kaenḡ laligogi qaa ii kambaḡḡa kambaḡḡa aasanḡoyanonḡ eroto, kambaḡḡa kokaamba kanagesoya kanagesoya soraaya anana ninisaama jero mojonḡ.

²⁷ Anutunonj kalenmorianaa arenja kokaen jen anota eja, “Niinonj qaana aasangoya ii neenaa kanagesouruna onjo injisaama injijowe mobutiwaajonj mojen. Yonononj ii moma yagonj kema jen seigi Bušana aasangoyaa akadamuyanonj mono waba kantria kantria yonoo batugianonj somariinj qaqabunayawo koloowaa.” Qaa kota aasangoya ii kokaen: Kraistnonj onoo uugianonj laligoji eenj, mono asamararanonj keubombaa jejero-monromonj ama onomakebaa.

²⁸ Anana Anutuwaa arenj iikawaa so Kraistwaa kania ejemba kuuya onoojonj jen asarinj laligojonj. Yonononj kuuya Kraistwo qokotaan nama kotiinj akadamugiawo koloowutiwaajonj kuma onomakejonj. Kaen unuaninj Anutuwaa jaasewanonj keubutiwaajonj mojonj. Kawaa-jonj momakootonana kuuya menj kululuunj qambanmambanj qaaya qaaya onomakejonj. ²⁹ Niinonj iikawaajonj aonj oronkejenj. Kraistnonj ku-usunaa qaganonj sololoonj inaanj nomakeji, niinonj mono iikawaa so manja qenj laligonkejenj. Kianj.

2

Poolnonj Kolosi yonoojonj majakaka moro.

¹ Niinonj Kolosi onoojonj ama manja qenj laligojenj. Kaanagadeen Laodisia sitinonj laligojuti ano uumeleenj alauruna tosianonj noo jaasewana mende iigiti, mono kuuya yonoojonj qama koolinj mamaga aonj oronkejenj. Niinonj onjo iikawaa kania mobutiwaajonj mojenj.

² Kokaenj qama koolinkejenj: Anutu, gii mono uugia nanjonj onona ororonj somonjonj

jopagon aon motoon uuwaa akadamugia kuuya mokoloowu. Ii mokolon saanon kotiin iwoi kuuya moma kotodaborowuya. Kaen ama saanon Anutuwaa Buna aasangoya, Kraistwaa kania ii kuuya moma asaridaborowuya. ³ Anutunon momoya ano momakootoya ii kuuya Kraistwaanon ama mesangorota eja. Anutuwaanon momakootoyaa kowia ii maa suan kaana kowi aasangoyanon ero Kraistnon iikawaa kiiya meria kolooja. Kraistwaa jeta ten koma iikaananon saanon momakootoya ii mokoloowona.

⁴ Monnon mondokondoron ama qaa kele jen uugia kuun tiligon onombabotiwaaon Kraistwaa qaa ii jejen. ⁵ Selenon onowo motoon mende laligojento, unja kokoosonanon mono onowo nanja. Ono kotiin Kraist moma laarin qaaya ten koma batugianon arengiaa so bonjon laligojuti, onoojon kaen moma romonjon aisoonkejen. Kian.

*Balombaa momoyanon somonjon
onombabotiwaa galej meme qaa*

⁶ Kawaajon ono Kraist Jiisas men analigi Pongia kolon nanji, mono iwo qokotaankejutiwaa so nanamemengia ama men laligowu. ⁷ Qaa kuma onongiti, iikawaa so mono kosogia Kraistwaanon mondongon iwo qokotaan nama uugia nangon aon momalaariwaa esunmumuya torogon mokolon laligowu. Dangisengia mono apu sasagon kamaankejiwaa so jen mepeseen laligowu.

⁸ Ambosakon yononon balombaa momakooto kuma ononji kana walaga mokoloon tosonian ii otaankeju. Kaanagadeen ben kawali galen sombin namo batugaranon laligon yoroo ilawoilagara kuuya galen koma onomakejuti, tosonian Kraist uugun iyonoonon qokotaan qaa kuma onomakeju. Kaen amakejuti, iyonoononga mononon onoma tiliqili omaya kawaa kasianon somononon onono kamaan boi iyonoo bunja koloowubo.

⁹ Anutuwaa momoya ano akadamu iwoiya kuuya ii korebore Kraistwaanon ero balon sele busu men asugiro. Kawaajon boi takapolakaya kaana yonoojon mono galen men aon laligowu. ¹⁰ Kraistnon unja kawali galen ano pon qerewenja ano jawin kuuya yonoo wangia kolooja. Kraistwo qokotaagi iinon Anutuwaa momoya ano akadamu iwoiya kuuya ii saanon sogianon onono laligojuya.

¹¹ Kaen laligon Kraistwo qokotaagi iinon aiweseya hona ii onoonon kaanagadeen koton onono laligoju. Aiwese ii boronon selenananon kotonkejutiwaa so qaagoto, Kraistnon sele kotokoto qaita mon ama ononoti, ii kokaen: Iinon selewaa nanamemen wala-ganon galen koma onombabotiwaajon mono siingia kombombanja bologa ii somongoro laligoju. ¹² *Kraistwaa qamoya ronon angiti, onoo uu walaganon mono iikaana tanitani komun oomulu iikanon koomu ronon kemero. Kaen kemeroto, Anutunon Kraist men gbiliro koomunonga waaroti, iwaa ku-usunanon mono onjo kaanja-deen inaan

* 2:12: Room 6.4

oomulu iikanon nemun koma onono gbiligi. Ono Anutuwaa ku-usunja ii menj anjalij moma laarin mugitiwaajon ama Kraistwaa kooronanon gbilij kotij laligoju.

13 *Wala monon onoo siingia kombombanja bologa ii mende somongoro uugia walaganon galen koma onono laligogi. Singisonjo angitiwaajon ama uu koomuya laligogito, Kraistwo qokotaagi Anutunon iwaa kooronanon menj gbilij onono. Singisonjonana mono kuuya songbandabororo kotij laligojon. 14 *Kilenanana ano iikawaa ironja jenkootoya ii Siwe gomanon lopo terenon oogita ero. Kraistnon loponana ii korebore koton qewagoro. Lopo iikanon Anutuwo nama gemanananon qen tuarenjen ama nonoma eroti, iinon ii kotogon maripoonon kosigoro tegoro.

15 Maripoonon komun ben kawali galen ano unja pon qerewenja namo sombin batugaranon ilawoila kuuya galen komakejuti, Kraistnon iyonoo ku-usungia ii lua jangben jeta kaanja qewagon riligon rijongodabororo. Kaen ama kaziuruta kasanon gbadoon onoma gamu qen onono. Kaen ama unuama otokorian maama rendun hororo qenjaaroyanon kagi haamo ama ononotiwaa kania ii asuganon asugiro iigi.

16 *Kraistnon haamo ama ononoti, iikawaajon onono mono Kraistwo nama qaqabunabunagiawo satij laligowu. Kaen laligogi onoo batugianon monon naa nene apuga onon nenkejuti, iikawaa

* 2:13: Ef 2.1-5 * 2:14: Ef 2.15 * 2:16: Room 14.1-6

songoya eenj ama jenj kotonj onjombabo. Gbani so kendonj kowoga monj ano koinj so koinj dologa koujiwaa korisoroya ii amakeju me qaago, iikawaajonj eenj jenj bolinj onjombubo. Sabat kendonj ii Sondameraanonj me weenj monjonj ramakejuti, iikawaajonj eenj wambusoongianonj qenj jenj onjombubotiwaajonj mono galengia menj aonj laligowu. ¹⁷ Songo kaanja kawaajonj mono geja mende ambu. Iwoi ii sareyagadeenj kolooju. Eja onanonj dodowiro unjanayanonj wala kankeji, iikawaa so honja ii Kraist. Nene songo ano kendonj rarawaa qaaya ii Kraistwaa sareya koloonj kaamaanqeqeta kolooja. Kraistnonj mono asugiroto, onj kilenj kema kana sareya walaganonj eenj qokotaanj laligowubo.

¹⁸ Tosia onjononj siingianonj kokaenj amakeju: Onjanjiaa uugia menj kamaanj ama Siwe gajoba waegia menj benj kaanja mepeseenj onjmakeju. Kananagadeenj jaagia meleeno unjanagia iima iikawaajonj sewankiki amakeju. Kaenj onjanjiaa namowaa momoyanonj kuunj onono selegia eenj totoonj menj uma selememe amakeju. Yonoononga monjonj tiligonj onjoma Kraistwaanonga utunj onjombabo. Kaenj ano onj momalaariwaa kuunonj haamo mende ama tawagia mende mewubo. Kawaajonj mono galengia menj aonj laligowu. ¹⁹ *Yonjononj Kraist wajnana kolooji, iwo nanangia ii mesaonj lanj laligoju. Kraistnonj wajnana koloonj iyanjaa sele busuya kuuya anana galenj koma nonono saanonj qokotaanj aonj laligojonj. Sii toroqeqeya

* **2:19:** Ef 4.16

ano tokotokoya iikanonj mono sele busuyaa dondomonjuruta mindirinj somonjonj nononji metulanjonj motoonjo koloojonj. Kaenj kolooj Anutunonj nemunj koma nonomakejiwaa so somariinj kotiinkejonj.

Kraistwo nanji namowaa momoyanonj galenj koma onjombabo.

²⁰ Onjo Kraistwaanonj qokotaagi uu walagianonj komuro benj kawali galenj yonoo kasa gbadononga loloogi. Yonononj namo sombinj batugaranonj laligonj iwoigara kuuya galenj koma onjomakejuto, onjo mende galenj koma onjomakeju. Kawaajonj boi takapolakaya kaanjonj jenkooto lanj ama onjomakejuti, ii mono naambaajonj eenj otaankeju? Siwewaa bunja koloojuto, kilenj namowaa qaaya otaagi sisau koloojkeja.

²¹ Songogia kokaenj amakeju, “Ii mende gajugonj mewa. Monj ii mende kisiriwa. Iwoi ii mende oosiriwa.” ²² Balonj ejembanonj iyangiaa wangianonj kaenj jenj kotonj tosaanja kuma onjomakejuto, Anutunonj kaanja qaago. Anutunonj iwoi kuuya ii ama mewonjatiwaaajonj ama jero menj neninj qaombutiwaaajonj ano eju. Ii balombaa iwoi tatawaga.

²³ Ii kilenj tosianonj benj kawali galenj ano gajoba waegia menj benj kaanja mepeseenj onjombutiwaaajonj kaparanj komakeju. Ii kaparanj koma “Ananaa uunana menj kamaanj anjonj,” jenj iikanonj mondonj selewaa siingia kombombanja bologanonj galenj koma onjombabotiwaaajonj songoya songoya ama selegia qenj sembenj aonj aonkeju. Kaenj ama jenjkootogia amakejuti, ii

momakooto qaganonj aambaa tani kolooro mamaganonj siligia ii iima mogi umakeja. Umakejato, ii kilenj kaenj selewaa siingia kombombaņa bologa anjonj kombombaajonj amamaanj ii lanj otaankeju. Kawaajonj jenkooto qaagia iikanonj mono iwoi omaya totoonj kolooja. Kianj.

3

Kraistnonj laaligo gbilianonj laligowombaa esunja nonomakeja.

¹ *Kraistnonj eukanonj uma Anutuwaa boro dindinanonj jinjaronj jakeya menj qaqabunayawo raja. Anutunonj Kraist menj gbilinj muroti, iikawaa tani kaanagadeen onjo menj gbilinj onono koomuyanonga waama laligoju. Kawaajonj onjo Siwe gomanonj eu ilawoila eji, uugia mono iikanonj somonjonj laligowu.

² Balombaa ilawoilaya kanonj qaagoto, eukanonj ilawoila eji, uugia mono iikanonj somonjonj kotiinj laligowu. ³ Onoo uugia walaganonj komuro Anutuwaanonj dunjonj laligoju. Kaenj Anutuwaa aonjonj kema laaligo kotigaa kania mokoloogi. Kraistnonj Siwe laaligo aasangoyanonj laligoji, onoo uulaaligogianonj mono iikawaa so aasangoyanonj eja. Kawaajonj uugia mono Kraistwo somonjonj laligowuya.

⁴ Kraist laaligo kotigaa Tonananonj mombo karo asamararanonj asugiwaati, kamanj iikanonj onjo mono kaanagadeenj asugigi unuano iwo Anutuwaa asamararanonj keubu.

* **3:1:** Ond 110.1

Uu walaga ano uu gbilia ii aworangoŋ aojao.

⁵ Balombaa siingia kombombaŋa bologa kania kania ii uugianonŋ enŋ yayasesenŋ meŋ onomakejuti, iyonoo wangia mono kuuya rinjanŋodaborowu. Bao kasu kaanŋa serowilinŋ ano qewolonŋ anŋonjorayawo ii mono gema qewu. Uuselewaa siinŋ kombombaŋa bologa ii mono mesaonŋ uugere bologa qowogogi bogowa. Iwoi meŋgo mewombaajonŋ mambanŋ koloonŋ koposonŋonkejuti, iikanonŋ tando lopionŋ waegia meŋ mepeseenŋ ononjutiwaa tania kolooja. ⁶ Ii anŋitiwaaajonŋ ama Anutuwaa irinjanonŋ soono uukazia qagianonŋ ano umakeja.

⁷ Siingia kombombaŋa bologa kaanjanonŋ mono wala onoanŋiaa laaligogia kaanagadeenŋ galenŋ kono kana bologa ii riinŋ otaanŋ laligonkegi.

⁸ Kaenŋ laligogito, kambanŋ kokaamba onŋo kaanagadeenŋ iwoi iikaanŋa kuuya ii mono giligi kamba: Uuduuduu moma uugeregianonŋ juma onooro uugianonŋ aonŋ uubooli mojuto, ii unjuma giligi kamba. Kaanagadeenŋ uugeqe qaa tokoronkota ano qaa anŋonjorayawo jenŋ uugia menjerenŋojuti ii mono kuuya gema qenŋ mesaowu.

⁹ *Onŋo uu walaga ano iikawaa nanamemenŋa anŋonjora-yawo ii yakarinŋ qenŋ komunŋ laligojuti eenŋ, qaa qolonmolonŋgoya mono mende aminŋ mobu.

¹⁰ *Onŋo uu walaga kotogonŋ mombo letoma uu dologa mouma laligoju. Mokomokoloo Tonananonŋ iyanŋaa kania moma asariwombaa sareya anoti iinonŋ mono iikawaa so uu dologa ii

* **3:9:** Ef 4.22 * **3:10:** Jen 1.26; Ef 4.24

letoma muro toroqen kolonanjkeja. ¹¹ Kawaajon anana Juuda me kantri tosiaa ejemba laligojoni, ii mono so motoonngo koloojon. Anutuwaa aiweseya selenananon kotogi me qaago, ii kilenj Anutuwaa jaanon so motoonngo koloojon. Taonj ejemba momogiawo me qandaya (bus kanaka) laligonj iyangiaa qaagianonj irikawaraka jen poumapou laligojuti ii kilenj Kraistnonj uunananon nano motoonngo koloojon. Ananaa gawonana menkejonj me tourunana ii tawaya qaa eenj welenj qen onjomakejonj, iikanonj iwoi qerewenja koloojato, honabonja ii Kraist. Iinonj mutulanjonj kuuya nunuugunj uma Kinj Ponjana uuta motoonngo kolooja.

¹² *Anutunonj meweengonj onono uu dologa otaanj Anutuwaa wombo alauruta soraaya kolooju. Kawaajonj onjo mono batugianonj kiankomu ama ala menj aonj laligowu. Uugia menj kamaanj tosaanja gumbonjonjonj qaganonj ama onjoma lombo moma mokosinjonj laligowu. Sili iikanonj mono malekugia kolooro konji kemero ii pondanj menj laligowu.

¹³ *Mono lolonjonj bologaa kitia mende meleembuto, mono qaqa-anjonj aonj laligowu. Kalanj koma aogi batugianonj qaa koposo kolooro monjonj alia jenj mumambaajonj moji, ii mono mesaonj aowu. Ponjonj singisongogia songbama mesaoroti, onjo mono batugianonj kaanjiadeen ama aonjkebu. ¹⁴ Kaenj ama uujopawaa malekugia ii konji kemero iikawaa qaganonj mono ukalenj ama jopagonj aogi qabo koloowaa. Uujopa kanonj

* **3:12:** Ef 4.2 * **3:13:** Ef 4.32

akadamu kuuyaaajon jejenj, ii qoonjon mindirin wangiaga nanja.

¹⁵ Kraistnon onj luaenon sele busu motoonjo koloon laligowutiwaajon onoono. Kawaajon iwaa luaenon mono uugianon en awaawaa qawa loqagia kolooro uubonjonon jen mepeqepese ama laligowu.

¹⁶ *Kraistwaanon Buna qaa iikanon mono uugianon en batugianon mamaga asugin seiwaa. Mono momakooto qaa kuuya jen kuma aon qambanmaban qen aonkebu. Unj Toroyanon sololoon onmakejiwaa so mono Buna Rii Ondino (Buk Song), mepemepese rii (oonjaa) ano uuwaa rii tosia ii uu wombogianon Anutu mepeseen qamakebu. ¹⁷ Nanamemenj ii me ii jenon me silinon ama mewuti ii kuuya mono Ponj Jiisaswaa qanon amakebu. Kaen anji Kraistnon nemun koma onono Manj Anutu oewae jen mun laligowu. Kianj.

Loemba, nemunmanj ano welenqeqe onjo qambanmabanj qaa

¹⁸ *Emba onj mono lourugia yonoo qaa baatanon kema laligowu. Pombaa bunj koloojutiwaajon mono kaen anji sokombaa.

¹⁹ *Eja onj mono embaurugia uukalenon jopagon onoma goronoooso wosokondun qaganon mende ama onoma laligowu.

²⁰ *Merabora onj Pombo qokotaan nama nemunmanjwoigia yoroo jegara otaagi Ponjonj injiuro

* **3:16:** Ef 5.19-20 * **3:18:** Ef 5.22; 1 Piito 3.1 * **3:19:** Ef 5.25; 1 Piito 3.7 * **3:20:** Ef 6.1

sokombaa. Kawaajon onjo mono qaagia jewuti-waa so kuuya tenj koma onjoma laligowu.

21 *Manjurunana onjo meraboraurugianon awasankakagia mesaowubotiwaajon mono mende unj ureen horon kiton onjoma laligowu.

22 *Welenqege onjo mono namonon galenjurgia yonoo qaagia kuuya tenj komakebu. Kondokondoowaa waj anji ejembanon injisosoroowutiwaajon qaagoto, gbingbaon mesaon Pombaa jeta uuguwombotiwaajon sombugia moma uugia gawonon ama menj laligowu. 23 Iwoi ama menjkebuti uugia mono iikanon somonjon kokaen romonjon: Balon ejembagadeen qaagoto, Pon iyanja mono welen qen munj laligoju.

24 Pon Kraist welen qen munj laligogi iinon tawagia Siwe gomanon ano eji, ii onono bunagia koloowaa. Mono kaen romonjon laligowu.

25 *Monjon gawonja menj soowaati Anutunon kaanjadeen menj soosooyaa ironja meleema mubaa. Anutunon tosaanja mende injisosoron tosaanja mende sureen onjmakejato, kuuya anana so motoonjonon gosin nonoma qaanana jenj tegowaa.

4

1 *Galenjurunana onjonon Pon somata ii Siwe gomanon laligoji, ii moma kotojutiwaajon mono welenqegeurgia yonowo wasombura maayanon aon so motoonjo ama onjoma laligowu. Kianj.

* 3:21: Ef 6.4 * 3:22: Ef 6.5-8 * 3:25: Dut 10.17; Ef 6.9

* 4:1: Ef 6.9

Qambanmamban qaa tosia

² Qamakooli gawon mono kaparan koma men laligowu. Iikanon mono uugbiligbili laligon jen mepeqepesee ama laligowu. ³ Mepeqepesee ambuti iikanon mono nonoojon kaanagadeen kokaen qama koolin laligowu, “Anutu, gii mono Pool nenauruta kana men onona saanon Kraist-waa Buja qaa aasangoya ii jen asarigi seiwaa.” Niinon Buja gawon mewetiwaajon gbadoon nongi kapuare mirinon rajen. ⁴ Niinon Buja qaa Anutuwaa siinaa so jewe asariwutiwaajon mono qamakooligianon nanjon noma laligowu.

⁵ *Ejemba uumeleen mende ama seleengen laligojuti ii mono momakooto qaganon ama onoma laligowu. Uuwaa gawon mewombaa kana mon koloowaati kamban ii mono mende mesogesoon tiwilaawuto, ejemba kooronjianon kema bonjon qambanmamban koma onombu. ⁶ Qaa amin mobuti, ii mono kamban so siyawo mindirin injijogi naanawo koloonkeba. Qaa injijogi ejemba motomotoon siingia kolooro kuuya yonoonon qaa nomaen meleema onombuti ii mono moma yagon iikawaa so jenkebu. Kian.

Poolnon Tikikus Onesimus wasin orono kawao.

⁷ **Wombo alana Tikikus iinon Pombo qokotaan nama niwo gawon tororo men nenana kolooja. Inon onoonon kan nomaen ama laligonkejeni, iikawaa sunduya kuuya injijoro mobu. ⁸ Nomaen ama men rama laligojoni, onjo sundu ii mobutiwaajon wasin mube

* 4:5: Ef 5.16 * 4:7: Apo 20.4; 2 Tim 4.12 * 4:7: Ef 6.21-22

onoonon kawaa. Iinon kan saanon ulunkolen ama onombaa. ⁹ *Kaanagadeen wombo alanana Onesimus Kolosi onoononga kan Pombaa qaaya pondan otaan men yagonkeji, niinon ii wasiwe eleema kawaa. Eja woi yoronon kan kokanon iwoi kuuya nomaen kolooro laligojoni, iikawaa sunduya saanon jedaborori mobuya. Kian.

Yeizozo qaa tetegoya

¹⁰ *Aristarkus niwo kapuare mirinon raji ano Barnabaswaa niwita Maak yoronon yeizozogara jen ani onoonon kaja. Maakwaajon qaana kokaen jen kotowe mogi: Onoonon kan koubaati een, ii mono saanon koma horon ala men mubu. ¹¹ Joosua qata mon Jastus qajuti iinon kaanagadeen yeizozoya jen ano onoonon kaja. Nenaurunanon niwo Anutuwaa bentotonaa gawon men laligojuti iyonoo batugianon eja karonon yonononga Juuda ejaga laligoju. Yononon ulunkolen ama noma laligogi.

¹² *Angiaanona eja Epafra Kraist Jiisas welen qen munkeji, iinon yeizozoya jen ano onoonon kaja. Iinon kaman so onoojon ama qama koolinkeja. Qaa kuuya Anutuwaa jetaa so koloon eji, ono iikanon rindanon nama kotiin akadami-giawo koloon laligowutiwaajon aon oronkeja. ¹³ Niinon iwaa kania moma kokaen nanjon jenen: Iinon ono ilaan onomambaajon gawon mama menkeja. Kaanagadeen Laodisia ano Hierapolis taon woi kanon moma laarin laligo-

* **4:9:** Flm 10-12
25; 13.13; 15.37-39

* **4:10:** Apo 19.29; 27.2; Flm 2-4; Apo 12.12,
* **4:12:** Kol 1.7; Flm 23

juti iyonojona ama gawon naa afaanaga men aon oronkeja. ¹⁴ *Wombo doktanana Luuk ano Deemas yoronon kaanagadeen yeizozogia jen ani onoonon kaja.

¹⁵ Niinon yeizozogia jen oojeni, ii mono uumeleen alaurunana Laodisia taonon laligojuti, ii injjogi mobu. Kaanagadeen Nimfa ano iwaa mirinon kanageso ajoroonkejuti mono ii injjogi mobu. ¹⁶ Tere koi weengon onongi mogi tegoro iikawaa gematanon ii mono angi Laodisia uumeleen kanageso yonoonon keno weengowu. Laodisia yonoonon tere mon oowe kenoti ii angi onoonon karo onjo ii kaanagadeen weengowu. ¹⁷ *Arkipus eja ii mono kokaen ijogi moba, “Ponon Buja gawon mewaatiwaajon jen koton goma koipuga raro laligojani, giinon mono gawon ii romonon kuuya medaborowa.”

¹⁸ Pool niinon yeizozogia jen neenaa boronon qana kokaen oojen: Pool. Onjo mono kasa gbadonawo nii romonon noma laligowu. Kalenmorianon mono onowo ewa. Kia.

* **4:14:** 2 Tim 4.10, 11; Flm 24 * **4:17:** Flm 2

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47